

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko: **Krzysztof Nycz**

2. Rozwój naukowy: tytuły i stopnie naukowe

Data	Miejsce	Nazwa
03.2006	Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Filologiczny	Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa Rozprawa doktorska: „Studien zu lexikalischen Merkmalen der deutschen Börsenberichte“, promotor: prof. dr hab. Mariola Wierzbicka
06.1998	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie	Tytuł magistra filologii w zakresie języka niemieckiego, specjalność nauczycielska Praca magisterska: „Crash, Boom, Bang oder Hits&Flops der deutschen Finanzmärkte: eine linguistische Untersuchung“, promotor: dr Zygmunt Tęcza

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

Data	Miejsce	Stanowisko
01.1999 – 09.2006	Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Rzeszowie/Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Filologii Germańskiej	asystent
10.2006 – obecnie	Uniwersytet Rzeszowski, Instytut Filologii Germańskiej	adiunkt
10.2007 – 09.2012	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Instytut Języków Obcych	wykładowca
10.2012 - obecnie	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Instytut Języków Obcych	starszy wykładowca

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Monografia: *Informationsstrukturierung in Wirtschaftstexten*

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa)

Nycz Krzysztof, 2017, *Informationsstrukturierung in Wirtschaftstexten*, Frankfurt/M.: Peter Lang (= Sprachkontraste in Mitteleuropa. Studien zur Kontrastiven und Angewandten Linguistik 4), 292 str.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Jako osiągnięcie naukowe zgłaszam monografię „Informationsstrukturierung in Wirtschaftstexten” poświęconą strukturze informacyjnej niemieckich i polskich tekstów gospodarczych w ujęciu kontrastywnym. Wskazana wyżej monografia stanowi wynik długoletniego udziału w projekcie naukowym „Informations- und Handlungsstrukturen im Text und im Diskurs” pod kierownictwem prof. dr hab. M. Wierzbickiej, realizowanym w Zakładzie Lingwistyki Kontrastywnej i Stosowanej Instytutu Filologii Germańskiej w Uniwersytecie Rzeszowskim.¹

Powyższa monografia jest wynikiem krytycznych rozważań dotyczących strukturyzowania informacji (Informationsstrukturierung) w wypowiedziach pisemnych i ustnych, definiowanego jako „information packaging” (Chafe 1976), czy też „tailoring of an utterance” (Prince 1981) i polegającego na selekcji informacji oraz ich linearyzacji, a tym samym nadawaniu swoistego porządku elementom językowym w wypowiedzi w zależności od oceny ich znaczenia w akcie komunikacyjnym. W monografii poddałem analizie strukturę informacyjną niemieckich oraz polskich raportów i komentarzy giełdowych. W tym celu wykorzystałem model opracowany przez W. Kleina i Ch. von Stutterheim (zob. Klein/von Stutterheim 1992) w ramach teorii *quaestio*, której główne założenie opiera się na stwierdzeniu, iż każdy spójny tekst stanowi kompleksową odpowiedź na określone pytanie, tzw. *quaestio*. Samo *quaestio*, sformułowane explicite lub domyślnie, specyfikuje bezpośrednio zarówno wymagania dotyczące treści (*inhaltliche Vorgaben*), jak również te odnoszące się do struktury odpowiedzi (*strukturelle Vorgaben*). Wymagania treściowe, które należy uwzględnić w procesie planowania i realizacji tekstu, odnoszą się m.in. do organizacji informacji mających związek z osobami/obiektami (*Personen-/Objektangaben*), działaniami (*Situationsangaben*), miejscami (*Raumangaben*), czasem działań (*Zeitangaben*), ich okolicznościami (*Umstandsangaben*) oraz modalnością (*Modalität*) i warunkują obłożenie referencyjne (*referentielle Besetzung*) w obrębie każdego zdania. Wymogi strukturalne determinują podział tekstu na struktury główne (*Hauptstrukturen*) i struktury poboczne (*Nebenstrukturen*), przy czym do struktur głównych zalicza się wszelkie treści służące bezpośrednio odpowiedzi na postawione *quaestio*, podczas gdy struktury poboczne zawierają zwykle informacje o charakterze towarzyszącym (wyjaśnienia, oceny, komentarze) i naruszają w różny sposób wymagania treściowe narzucone przez *quaestio*. Analiza obłożenia referencyjnego w poszczególnych domenach konceptualnych (*konzeptuelle Domänen*) pozwala nie tylko ustalić, jaki rodzaj informacji zawarty jest w pojedynczych zdaniach struktur głównych, ale także wnioskować o relacji poszczególnych wyrażen referencyjnych w stosunku do wyrażen poprzedzających, a tym samym wyznaczyć modele ruchu referencyjnego (*referentielle Bewegung*) w analizowanych domenach w obrębie całego tekstu. Do opisu modeli ruchu referencyjnego przyjąłem następujące kategorie: *wprowadzenie*

---

¹ Przedmiotem badań zespołu badawczego są m.in. zagadnienia dotyczące wpływu wyrażen metakomunikacyjnych na strukturę informacyjną wypowiedzi, rola partykuł fokusu (*Fokuspartikeln*), struktura argumentacyjna wypowiedzi, struktura informacyjna asertywów, jak również analiza struktury informacyjnej tekstów prawnych oraz gospodarczych. Dotychczasowe wyniki prac członków zespołu badawczego zostały opublikowane w dwóch monografiach zbiorowych (2E-5, 2E-11).

(Einführung) (E) oraz *kontynuacja* (Fortführung) (A). Kategoria *kontynuacja* pozwala wyróżnić kolejne podtypy: a) *zachowanie* (Erhalt) (A_{erh}) z dwoma wariantami: *ograniczenie* (Einschränkung) (A_{ein}) oraz *rozszerzenie* (Erweiterung) (A_{erw}), b) *przesunięcie* (Verschiebung) (A_{ver}), c) *nawiązanie asocjacyjne* (assoziative Anbindung) (A_{ass}), d) *zmiana* (Wechsel/Neueinführung) (W), przy czym niezbędnym wydaje się rozszerzenie kategorii *kontynuacja* o warianty *wznowienie* (Wiederaufnahme) (A_{wie}) dla wyrażen referencyjnych, które uprzednio co prawda wystąpiły w tekście, jednakże nie w zdaniu bezpośrednio poprzedzającym wznowienie, oraz *zgrupowanie* (Bündelung) (A_{bue}) w przypadku wyrażen referencyjnych integrujących elementy informacji z różnych domen (zob. monografia, rozdz. 3.2.4.).

Omawiane studium jest w zamierzeniu próbą usystematyzowanego opisu zależności pomiędzy referencyjnym przepływem informacji i jej organizacją, formą wyrażen referencyjnych i wynikającą z tego organizacją tekstu. Wyniki dotychczasowych badań w zakresie struktury informacyjnej na podstawie modelu *quaestio* są o tyle niezadowolające, iż obejmują zwykle analizę pojedynczych aspektów (zob. Stutterheim 1990, 1997; Stutterheim/Carrol 1993; Carrol 1993, 1998; Kohlmann 1997; Esa 1991). Co więcej, dotychczasowe badania podejmując w większości przypadków problem odnoszenia się (referencji) do osób/obiektów, czasu lub miejsc ograniczają się do tej samej grupy rodzajów tekstów, najczęściej instrukcji, opisów lub opowiadań (zob. Klein 1979; Klein/Stutterheim 1987; Stutterheim 2004; Kohlmann 1992). Tymczasem wskazana monografia ma charakter kompleksowy. W jej ramach w tekstach stanowiących przedmiot badania na podstawie wymienionego powyżej modelu *quaestio* dokonałem analizy obłożenia referencyjnego we wszystkich domenach konceptualnych (osoba/obiekt, działanie, czas, miejsce, okoliczności oraz modalność), linearyzacji wyrażen referencyjnych w obrębie pojedynczych zdań, a tym samym ich struktury informacyjnej, interakcji wyrażen referencyjnych w sąsiadujących zdaniach w obrębie poszczególnych domen konceptualnych i wynikających z niej relacji zachodzących pomiędzy nimi (ruch referencyjny). Zastosowane instrumentarium badawcze, integrujące szczegółową analizę zarówno obłożenia, jak też ruchu referencyjnego w obrębie wszystkich domen konceptualnych, pozwoliło sformułować wnioski dotyczące istotnych aspektów organizacji informacji w tekście, m.in. roli markerów czasu i miejsca w strukturyzowaniu tekstu, struktury i funkcji fraz nominalnych, użycia czasów z uwzględnieniem aspektualności w języku polskim, jak również te dotyczące organizacji informacji w zdaniach. Istotnym *novum* przeprowadzonej analizy jest również jej kontrastywny charakter. Empiryczny fundament stanowi bowiem korpus około 450 niemieckich i polskich tekstów specjalistycznych. W przypadku tekstów niemieckojęzycznych mamy do czynienia z raportami i komentarzami giełdowymi zaczerpniętymi ze strony internetowej agencji informacyjnej *dpa-AFX Wirtschaftsnachrichten GmbH*, wiodącej niezależnej niemieckiej agencji oferującej informacje finansowe i gospodarcze. Korpus tekstów polskojęzycznych to łącznie blisko 140 raportów i komentarzy giełdowych pochodzących ze strony internetowej portalu finansowego *Parkiet*, prowadzącego działalność informacyjną o polskiej giełdzie i całym rynku kapitałowym, oraz platformy informacyjnej *money.pl*.

Monografia składa się z pięciu głównych rozdziałów. Całość poprzedzona jest wstępem, w którym podjąłem próbę usytuowania tejże monografii w szerszym kontekście badań nad strukturą informacyjną. Zarysowana została tutaj problematyka książki, scharakteryzowany został pokrótce przedmiot badań oraz ich istota, przedstawiona została struktura pracy.

Rozdział pierwszy pt. „Zur Komplexität des Textbegriffs” to wprowadzająca krytyczna refleksja dotycząca dyskusji wokół pojęcia tekstu. Rozdział ten ma charakter ściśle referująco-polemiczny. Prezentuję w nim i krytycznie oceniam w moim mniemaniu najbardziej istotne teorie w tym zakresie, niezbędne dla dalszych rozważań. Rozdział pierwszy zamyka przedstawienie definicji tekstu, będącej syntezą definicji zaproponowanej przez Gänsela i Jürgensa (2007) oraz von Stutterheim (1992) i stanowiącej pomost pomiędzy koncepcjami gramatycznymi i pragmatyczno-komunikacyjnymi.

Rozdział drugi pt. „Informationsstrukturierung in Texten” poświęcony jest problematyce strukturyzowania informacji w tekstach i stanowi niezbędne tło dla dalszych rozważań. Omawiam w nim nie tylko najistotniejsze kategorie analizy struktury informacyjnej tekstów i powiązane z nimi modele teoretyczne, wskazując przy tym na ich metodologiczne mocne strony i ograniczenia, ale też przede wszystkim podejmuję próbę usystematyzowania względnie uporządkowania chaosu terminologicznego powstałego w ciągu kilku ostatnich dziesięcioleci. O ile koncepcja struktury tematyczno-rematycznej (Thema-Rhema-Gliederung), zapoczątkowana w XIX wieku przez m.in. Weila (1844), Wegenera (1885), Paula (1880), czy von der Gabelentza (1891), mimo oczywistych ograniczeń jest w swych założeniach relatywnie spójna, o tyle lingwistyczna eksplikacja dwóch kolejnych koncepcji, mianowicie topik-komentarz (Topik-Kommentar-Gliederung) i fokus-tło (Fokus-Hintergrund-Gliederung), wydaje się dość problematyczna. Pewnych problemów przysparzają zwłaszcza teorie dotyczące topików. W oparciu bowiem o rezultaty badań szkoły praskiej i przywołany wyżej model struktury tematyczno-rematycznej powstały w późniejszym czasie rozliczne koncepcje, łączące eklektycznie odmienne kategorie, czego skutkiem jest wspomniany chaos terminologiczny. Jako przykład wystarczy przytoczyć „familiarity-topic” i „aboutness-topic” u Reinhart (1982), „aboutness-shift-topic”, „contrastive topic” oraz „familiar topic” u Frascarelli i Hinterhölzla (2007), czy też kategorie „givenness”, „topic”, „contrastive topic”, „framesetting” i „delimitation” u Féry i Krifki (2008). Próbą przezwyciężenia nieładu terminologicznego jest przedstawiona przeze mnie propozycja podziału na:

- a) topik jako *datum*, a więc informacja znana i dana przez kontekst lub konsytuację (Topik als given/known-Information) (zob. m.in. Halliday 1967, Halliday/Hasan 1976, Chafe 1976, Kuno 1972, Prince 1981);
- b) topik jako przedmiot wypowiedzi, element, o którym w wypowiedzi jest mowa (Aboutness-Topik) (zob. m.in. Hockett 1958, Reinhart 1982, Molnár 1993); należy przy tym zaznaczyć, iż takie definiowanie topików pokrywa się w dużym stopniu z pojęciem „podmiotu psychologicznego” w rozumieniu zaproponowanym przez von der Gabelentza (1891) i Paula (1880);
- c) topik jako punkt wyjścia i jednocześnie segment wypowiedzi umiejscowiony w pozycji inicjalnej (Topik als Ausgangspunkt des Satzes) (por. m.in. Sgall/Hajičová/Benešová 1973, Halliday 1967, Lambrecht 1994).

Niezbędne uzupełnienie dyskusji na temat funkcji topiku stanowi refleksja o statusie tzw. wyrażen określających ramy interpretacji wypowiedzi (Rahmensetzungen), które ze względu na zajmowaną pozycję inicjalną bywają traktowane jako topik, jednakże ich funkcja jest zgoła odmienna, oraz refleksja na temat miejsca wyrażen topikalnych w wypowiedziach bez wyraźnego nacechowania stylistycznego, topikalizacji (Topikalisierung) oraz zdań rozszczepionych (Spalt- und Sperrsätze).

Rozdział drugi zamykają rozważania dotyczące rozumienia fokusu kontrastującego z tłem. W niektórych teoriach fokus utożsamiany jest z informacją nową (zob. Halliday 1967, Lambrecht 1994), w innych natomiast sygnalizuje istnienie alternatywy/kontrastu dla wyrażenia ogniskowanego (Fokusausdruck) (zob. m.in. Fery 2011, Krifka 2008, Musan 2010, Dik et al. 1981). We wszystkich przytoczonych teoriach panuje jednak zgodność co do istotności cech prozodycznych wypowiedzi ustnych, zwłaszcza akcentu i intonacji, które to parametry dostarczają istotnych wskazówek pozwalających ustalić fokus wypowiedzi.

Rozdział trzeci pt. „Text, Informationsstrukturierung und Quaestio” poświęcony jest teorii quaestio. Punkt wyjścia stanowi tu charakterystyka teorii Hellwiga (1984), która legła u podstaw teorii quaestio. Z uwagi na polemikę Hellwiga z innymi teoriami tematu, jaką podjął on w ramach swej teorii, przedstawiam pokrótce dla pełności wywodu koncepcję tematu van Dijka (1980), Agricoli (1976) oraz Brinkera (1997). Następnie omawiam rozumienie terminu „quaestio”, wywodzącego się z klasycznej retoryki i stanowiącego centralne pojęcie w teorii Kleina i von Stutterheim, oraz prezentuję założenia wskazanego modelu analizy tekstów. Charakterystyka teorii quaestio obejmuje między innymi:

- opis wymogów quaestio dotyczących treści (inhaltliche Vorgaben), jak również tych dotyczących struktury (strukturelle Vorgaben) oraz wynikającego z nich podziału na struktury główne (Hauptstrukturen) i poboczne (Nebenstrukturen),
- definicję terminów „topik” i „fokus” w rozumieniu teorii quaestio,
- szczegółową charakterystykę obłożenia referencyjnego (referentielle Besetzung) oraz kategorii opisu ruchu referencyjnego (referentielle Bewegung).

Dopełnieniem prezentacji teorii quaestio jest zawarte w rozdziale trzecim krótkie odniesienie do terminu „referencja”. Najpierw przedstawiam istotę koncepcji referencyjnej w oparciu o klasyczny model referencyjności Searle’a (1969) oraz Lavric (2001). Następnie przedstawiam szersze rozumienie referencyjności, proponowane m.in. przez Jackendoffa (1983), Ehricha (1989, 1992), Bierwisch (1983) oraz Vatera (2005), i definiuję obszary referencyjne (Referenzbereiche), w obrębie których prowadzona jest analiza struktury informacyjnej w kolejnym rozdziale. Rozdział trzeci zamyka szczegółowy przegląd stanu badań z użyciem modelu quaestio. Odnoszę się w nim do wybranych pozycji z literatury przedmiotu i prezentuję podejmowaną w nich problematykę.

Omówienie wyników analizy w rozdziale piątym monografii poprzedza prezentacja przykładowych analiz niemiecko- i polskojęzycznych raportów i komentarzy giełdowych z użyciem modelu quaestio w rozdziale czwartym. Rozdział ten zatytułowany „Empirische Untersuchung” otwierają rozważania dotyczące zawężenia przedmiotu analizy do wskazanych powyżej rodzajów tekstu (Textsorten), ich umiejscowienia w kontekście typologii zaproponowanej przez Rolfa (1993), oraz krótka charakterystyka w oparciu o opracowania Lügera (1983, 1995) i Lenka (2016). Zgodnie z typologią Rolfa raporty

giełdowe należą do grupy rodzajów tekstu przedstawiająco-rejestrujących (darstellend-registrierende Textsorten), których celem jest rzeczowe i neutralne przedstawienie przebiegu zdarzeń zwykle w porządku chronologicznym, i które to mogą zawierać dodatkowo komentarze uczestników zdarzeń lub informacje towarzyszące, wprowadzane najczęściej w celu zdynamizowania relacji. Raporty charakteryzują się ustaloną strukturą makro, na którą składają się zwykle następujące elementy: tytuł/nagłówek, wstęp, opis przebiegu zdarzeń z prezentacją ich następstw oraz ich historycznych, politycznych i kulturowych uwarunkowań, podsumowanie z oceną zdarzeń (zob. Lüger 1983, 1985). Komentarze to natomiast podgrupa rodzaju tekstów oceniających (judizierende Textsorten), zawierających subiektywną ocenę autora dotyczącą prezentowanego zdarzenia lub ciągu zdarzeń, której celem jest skłonienie czytelnika do refleksji i wypracowania własnej opinii na przedstawiony temat (zob. Rolf 1993, Lüger 1983, Lenk 2016). Dopełnieniem tej części jest opracowana przeze mnie charakterystyka sieci (rodzajów) tekstów w ramach komunikacji giełdowej oraz umiejscowienie w niej opisanych powyżej rodzajów tekstu. W następnej części rozdziału czwartego charakteryzuję materiał empiryczny, stanowiący fundament analizy, zastosowaną metodę, jak również szczegółowo nakreśliłam kolejne kroki analizy. Zasadniczą część tego rozdziału stanowi prezentacja analizy trzech tekstów niemiecko- oraz trzech polskojęzycznych. Tematem każdego z nich są wydarzenia jednego, tego samego dnia, przy czym teksty niemieckojęzyczne różni perspektywa lokalna, opisują bowiem reakcję indeksów giełdowych oraz zachowania inwestorów na rynkach japońskich, chińskich oraz azjatyckich w świetle wydarzeń na giełdach w Chinach. Teksty polskojęzyczne różnią się natomiast perspektywą czasową i prezentują reakcję polskiej giełdy na wydarzenia w Chinach bezpośrednio po jej otwarciu, w trakcie sesji i na zamknięciu. Charakterystyka raportów i komentarzy giełdowych obejmuje kompleksowy opis ich struktury informacyjnej, na który składają się następujące aspekty:

- rekonstrukcja quaestio, stanowiącego podstawę każdego z tekstów i warunkującego podział na strukturę główną i struktury poboczne;
- wyłonienie struktury głównej i struktur pobocznych na podstawie sformułowanego quaestio;
- analiza obłożenia referencyjnego w zdaniach struktury głównej w obrębie sześciu domen konceptualnych (osoba/obiekt, działanie, czas, miejsce, okoliczności, modalność);
- analiza wzorów ruchu referencyjnego w każdej z domen konceptualnych;
- analiza wybranych aspektów płaszczyzny językowej, w tym: opis struktury i funkcji fraz nominalnych, relacji czasowych z uwzględnieniem m.in. modelu proksymalności i dystalności zaproponowanego przez Wierzbicką (1999, 2003, 2004a, 2004b), szyku wyrazów w zdaniu ze szczególnym naciskiem na rodzaj i formę obłożenia inicjalnej pozycji w zdaniu;
- charakterystyka struktur pobocznych.

W rozdziale piątym pt. „Ergebnisse der kontrastiven Analysen” omawiam wyniki przeprowadzonych badań kontrastywnych. Rozdział ten został podzielony na siedem części, a otwierają go podsumowujące refleksje dotyczące funkcji quaestio, które jako przewodnie

pytanie wprowadza ograniczenia dotyczące obłożenia referencyjnego w obrębie poszczególnych domen konceptualnych, a tym samym określa kryteria selekcji oraz linearyzacji informacji i pełni istotną funkcję strukturyzująco-koordynującą. Analiza obłożenia referencyjnego pozwala wnioskować o strukturze informacyjnej pojedynczych zdań, analiza interakcji wyrażen referencyjnych w sąsiadujących zdaniach w obrębie poszczególnych domen konceptualnych i wynikających z nich relacji zaś o wzorach ruchu referencyjnego, a tym samym strukturyzowaniu informacji w ramach całego tekstu. Część pierwsza rozdziału piątego dotyczy domeny konceptualnej „osoba/przedmiot”. Omawiam w niej szczegółowo formę wyrażen referencyjnych w obrębie kategorii najczęściej występujących w badanym korpusie tekstów, tj.: a) *zachowanie* (A_{erh}), b) *ograniczenie* (A_{ein}) i c) *zmiana* (W), formułuję wnioski dotyczące zaobserwowanych tendencji, powodów wyboru formy wyrażenia referencyjnego i wynikających z tego skutków, wskazuję na wyjątki i odchylenia od zaobserwowanych regularności i podaję możliwe przyczyny. Dopełnieniem tych rozważań są uwagi dotyczące determinacji fraz nominalnych oraz ich struktury. W części drugiej opisuję wnioski odnoszące się do domeny konceptualnej „działanie”, przy czym domena ta, podobnie jak domena modalności, okazała się o wiele mniej interesująca zarówno pod względem teoretycznym, jak też analitycznym niż pozostałe. Jak wynika z przeprowadzonych badań, specyfikacje w obrębie tej domeny to głównie informacje nowe o statusie fokusu, odnoszące się do faktycznych procesów i zdarzeń, ewentualnie zmian stanu, w czasie i miejscu określonym przez *quaestio*, i - łącznie - przynoszące odpowiedź na pytanie „Co się dzieje/Co wydarzyło się w czasie X, miejscu Y?”. W obrębie domeny „działanie” znajdziemy więc odniesienia do zdarzeń, procesów lub stanów z inherentnymi ograniczeniami, wynikającymi implicite z wymogów wprowadzonych przez sformułowane *quaestio* dla domen konceptualnych „czas”, „miejsce” oraz „modalność”. Status wyrażen referencyjnych w obrębie domeny „działanie” bywa niekiedy niejednoznaczny, co pozwala interpretować je w kategoriach ruchu referencyjnego alternatywnie jako elementy nowo wprowadzone (E/W) lub zachowane i wprowadzone poprzez nawiązanie asocjacyjne (A_{ass}). Jak jednak wielokrotnie podkreślałem, kategoryzowanie interakcji wyrażen referencyjnych jako nawiązania asocjacyjnego jest w przypadku domeny „działanie” niezwykle trudne, często subiektywne. W celu zapewnienia jednolitości i spójności w tym zakresie przyjąłem dla potrzeb prowadzonej analizy, iż nawiązanie asocjacyjne ma miejsce wyłącznie wtedy, gdy skojarzenie z sytuacją opisaną wcześniej jest jednoznaczne i nie zachodzi wątpliwość co do pokrewności przedstawionych sytuacji.

Relacje czasowe stanowią istotę rozważań w trzeciej części rozdziału piątego. Analiza obłożenia referencyjnego w obrębie domeny konceptualnej „czas” wykazała, iż struktury główne tekstów niemieckojęzycznych wyrażone są niemal wyłącznie w czasie przeszłym *Präteritum*. Wynika to głównie z funkcji czasu *Präteritum* w języku niemieckim jako czasu przeszłego służącego do neutralnego relacjonowania i opisu wydarzeń z przeszłości. W języku polskim natomiast aspektualność jako obowiązkowa kategoria morfologiczna czasownika narzuca odpowiednio użycie czasu przeszłego dokonanego lub niedokonanego, przy czym funkcje i znaczenie tych czasów, jak wykazałem na licznych przykładach, znacznie się od siebie różnią. Należy podkreślić, iż domena „czas” – w odróżnieniu od innych – wykazuje stałe obłożenie referencyjne z uwagi na obligatoryjne zdeterminowane czasowo

orzeczenie zarówno w języku niemieckim, jak i polskim. Dodatkowej specyfikacji czasowej przedstawionych zdarzeń służą ponadto okoliczniki czasu. Jak wykazała analiza omawianej domeny, zarówno czasy jak i okoliczniki czasu pełnią funkcję strukturyzującą i organizującą tekst, sygnalizując nierzadko zmianę perspektywy opisu, jak na przykład alternacje między strukturą główną a poboczną i odwrotnie.

Analiza wyrażen referencyjnych w ramach domeny „miejsce” potwierdziła wyniki poprzednich analiz (zob. Nycz 2014, 2016), mianowicie: a) obłożenie referencyjne we wskazanej domenie nie wykazuje ciągłości, b) specyfikacja miejsca dokonywana jest w obrębie innych domen konceptualnych. Możliwym wyjaśnieniem tego stanu rzeczy jest topikalny status wyrażen służących do określenia przestrzeni w analizowanych tekstach. W *quaestio* definiowany jest bowiem każdorazowo ramowy obszar (*Rahmenregion*), w obrębie którego mają miejsce wydarzenia opisywane w strukturze głównej tekstu. Obszar ramowy raz zdefiniowany w *quaestio* odnosi się do całej struktury głównej, i w przypadku braku zmiany miejsca wydarzeń jego specyfikacja w kolejnych zdaniach staje się zbędna. Jeśli jednak zdefiniowany obszar ramowy jest zbyt szeroki, a tematem tekstu są wydarzenia w kilku miejscach równocześnie, wówczas dokonywane są dalsze specyfikacje w zdefiniowanym wcześniej obszarze, zwłaszcza w miejscach, gdzie dochodzi do przesunięć na płaszczyźnie ruchu referencyjnego. Wnioski dotyczące domeny „miejsce” można sformułować w następujący sposób:

- Jednoznaczna lokalizacja wydarzeń opisywanych w niemieckojęzycznych raportach i komentarzach giełdowych następuje standardowo w tytule i stopce tekstu, przy czym w tytule definiowany jest zwykle ogólny obszar ramowy, w stopce natomiast szczegółowo miasta, których opis dotyczy;
- W tekstach niemiecko- i polskojęzycznych lokalizacja wydarzeń następuje bezpośrednio w obrębie domeny „miejsce” poprzez użycie odpowiednich okoliczników miejsca lub pośrednio zwykle w domenie „osoba/obiekt”; w tym ostatnim przypadku o miejscu wydarzeń można wnioskować jedynie na podstawie nazw indeksów lub przydawek przymiotnych, rzeczownych i przymikowych fraz nominalnych; należy podkreślić, iż ten sposób umiejscawiania wydarzeń dominuje w analizowanych tekstach korpusu polskojęzycznego;
- Wyrażenia referencyjne w obrębie domeny „miejsce” oraz te w domenie „osoba/obiekt” wyraźnie określające przestrzeń pełnią zarówno w języku niemieckim jak i polskim istotną funkcję organizującą strukturę informacyjną tekstu, i w przypadku relacji dotyczących wydarzeń w kilku miejscach zajmują inicjalną pozycję w zdaniu, wypierając tym samym inne elementy na pozycję czasownikową w języku niemieckim, w języku polskim natomiast zarówno na pozycję po-, jak też przedczasownikową, jednakże inną niż pozycja inicjalna.

Analiza domeny konceptualnej „okoliczności” wykazała jednoznacznie brak ciągłości w zakresie jej obłożenia referencyjnego. W badanych tekstach zostały stwierdzone jedynie pojedyncze przypadki odnoszenia się do okoliczności towarzyszących wydarzeń. W języku niemieckim wyrażenia referencyjne w obrębie tej domeny to okoliczniki przyczyny w postaci wyrażen przymikowych z przymikami *wegen*, *infolge*, *dank*, *angesichts* lub okoliczniki przyzwolenia z przymikiem *trotz*. W języku polskim to odpowiednio pojedyncze przykłady

wyrażeń przyimkowych z przyimkami z *powodu*, *ze względu na*, *dzięki*, *w obliczu* oraz *mimo*. Brak bezpośredniego obłożenia referencyjnego w obrębie wskazanej domeny może wynikać z fakultatywnego charakteru wyrażeń w tym zakresie. Podczas bowiem gdy *quaestio* w sposób jednoznaczny określa wymogi względem czasu, miejsca oraz modalności i wymogi te w odniesieniu do struktury głównej mają charakter obligatoryjny, to to, czy i w jaki sposób zostaną w tekście wprowadzone odniesienia do czynności towarzyszących relacjonowanych wydarzeń, pozostaje do decyzji jego autora. Należy dodać, iż na płaszczyźnie ruchu referencyjnego dominuje tutaj kategoria *zmiana* (W), implikująca w każdym przypadku wprowadzenie informacji nowych.

Refleksje na temat szyku wyrazów w zdaniu są przedmiotem ostatniej części rozdziału piątego. Szyk wyrazów stanowi istotny środek formalny służący strukturyzowaniu informacji, pozwala bowiem na oznaczenie elementów zdania poprzez przesunięcie ich do pozycji inicjalnej jako informacyjnie ważnych. Mimo iż badane teksty, zarówno te niemiecko-, jak i polskojęzyczne, nie wykazują jednolitych wzorców linearyzacji wyrażeń referencyjnych w obrębie pojedynczych zdań, ich pogłębiona analiza umożliwiła jednak zaobserwowanie pewnych tendencji we wskazanym zakresie. Można je podsumować w następujący sposób:

- Wyrażenia referujące do osób i obiektów ($R_{p/o}$) z uwagi na (zwykle) topikalny status poprzedzają czasownik w formie osobowej i lokowane są odpowiednio przed nim w pozycji inicjalnej:

$$(R_{p/o}) - (R_s) - (\text{fakultatywnie } (R_t)) - (R_o/p)$$

- Ten porządek elementów ulega różnym modyfikacjom, zwłaszcza w tekstach, w których w obrębie zdefiniowanej ramy czasowej dochodzi do przesunięć i specyfikacji nowych, szczegółowych interwałów czasowych; w takich przypadkach określenia czasu wygrywiają rywalizację o pozycję inicjalną i wypierają wyrażenia $R_{p/o}$ na lewe obrzeże pozycji poczasownikowej:

$$(R_t) - (R_s) - (R_{p/o}) - (R_o/p)$$

- Podobna modyfikacja ma miejsce w przypadku tekstów, w których opisywane są wydarzenia następujące w tym samym czasie, jednak w kilku miejscach równocześnie. W obrębie zdefiniowanego obszaru ogólnego dokonywane są wówczas dalsze specyfikacje przestrzeni. Fakt ten o tyle wpływa na szyk zdania, że wyrażenia referencyjne domeny „miejsce” wypierają inne elementy, czy to $R_{p/o}$, czy też R_t , na pozycję poczasownikową w języku niemieckim, w języku polskim natomiast zarówno na pozycję *po-*, jak też *przedczasownikową*, jednakże inną niż pozycja inicjalna. W przypadku braku bezpośredniego obłożenia referencyjnego w obrębie domeny „miejsce” w obydwu językach można zaobserwować silną tendencję do umieszczania w pozycji inicjalnej wyrażeń z domeny „osoba/obiekt”, jednakże wyłącznie tych zawierających wyraźną specyfikację przestrzeni.

$$(R_l) - (R_s) - (R_{p/o}) - (R_o/p)$$

- Wskazany powyżej porządek ulega modyfikacjom również w miejscach, w których następuje specyfikacja okoliczności towarzyszących wydarzeń (R_c). Wyrażenia te zajmują wówczas pozycję inicjalną lub są przesuwane na lewe obrzeże pozycji poczasownikowej. Z uwagi na incydentalny charakter wyrażeń R_c umiejscawianie tychże we wspomnianych

pozycjach służy jednoznacznie podkreśleniu ich istotności oraz wpływu na opisywane wydarzenia.

(Rc) – (Rs) – (Rp/o) – (fakultatywnie(Rt)) – (Ro/p)
(Rp/o) – (Rs) – (fakultatywnie (Rt)) – (Rc) – (Ro/p)

W rozdziale końcowym pt. „Schlusswort und Ausblick” dokonuję podsumowania wyników badań empirycznych oraz wskazuję na przyszłe, możliwe kierunki badawcze. Wśród tych ostatnich widzę głównie konieczność wypracowania instrumentarium badawczego do kompleksowej analizy struktur pobocznych. Kolejny dezyderat związany jest mniej z modelem quaestio, bardziej z dalszym wykorzystaniem olbrzymiego potencjału poznawczego, jaki kryją w sobie raporty i sprawozdania giełdowe, i dotyczy systematycznego ujęcia relacji intertekstualnych w sieci tekstów i rodzajów tekstów w obrębie komunikacji giełdowej. Wprawdzie pierwsze rozważania teoretyczne oraz badania empiryczne dotyczące sieci tekstów zostały opublikowane już w latach 90-tych XX w. (zob. Swales 1990, Klein 1991, 2000), jednakowoż ciągle jeszcze nie zostało wypracowane instrumentarium umożliwiające kompleksową analizę relacji intertekstualnych w obrębie sieci tekstów specjalistycznych.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Opublikowane przeze mnie prace można syntetycznie przedstawić w następujący sposób:

Rodzaj	Ilość
Monografie	1
Artykuły naukowe w czasopismach naukowych i monografiach wieloautorskich	24
Recenzje	1
Współredakcja monografii wieloautorskich	11
Podręczniki i skrypty	5
Słowniki	2
Łącznie	44

Moje zainteresowania naukowe dotyczą następujących obszarów:

1. Komunikacja specjalistyczna

Moje badania w tym zakresie koncentrują się głównie wokół komunikacji giełdowej. O rzeczywistym zainteresowaniu tym tematem świadczy praca magisterska, której tematem była lingwistyczna analiza niemieckich sprawozdań giełdowych i która to została opublikowana w postaci mikrofisy, pt. *Die linguistische Untersuchung der Fachtextsorte Börsenbericht* (2001) (= Leipziger Arbeiten zur Fachsprachenforschung 17), w wydawnictwie Hänsel Hohenhausen. Szczegółowe aspekty komunikacji giełdowej przedstawiłem w rozprawie doktorskiej, którą napisałem pod kierunkiem prof. dr hab. Marioli Wierzbickiej. Jej lekko zmieniona wersja pt. *Fachterminologie als Mittel des Fachwissenstransfers. Dargestellt am Beispiel der deutschen Börsenberichterstattung* ukazała się drukiem w 2009 r. (2B-1)

nakładem wydawnictwa Dr. Kovač. Celem analizy było wyłonienie i opisanie zjawisk charakterystycznych dla komunikacji giełdowej na płaszczyźnie leksykalnej. Analiza obejmowała między innymi charakterystykę terminów, procesu ich powstawania, czyli tzw. terminologizacji leksyki ogólnej w obrębie autosemantycznych części mowy, tzn. rzeczownika, czasownika, przymiotnika i przysłówka, opis modeli słowotwórczych, skrótów oraz zapożyczeń występujących w sprawozdaniach giełdowych. Artykuł *Fachlichkeit von Texten* (2C-1), którego tematem są rozważania dotyczące fachowości tekstów oraz *Zur Wortkürzung in der Fachsprache Wirtschaft am Beispiel der deutschen Börsenberichterstattung* (2C-3) dotyczący analizy formacji skrótowych w niemieckich sprawozdaniach giełdowych powstały na bazie rozprawy doktorskiej. Pozostałe publikacje z tego zakresu obejmują następującą tematykę:

- cechy morfosyntaktyczne języka sprawozdań giełdowych (2C-2);
- charakterystyka metafor konceptualnych w sprawozdaniach giełdowych wg teorii Lakoffa i Johnsona (2A3);
- teoretyczne rozważania dotyczące komunikacji w przedsiębiorstwach (2C-9), które ukazały się w tomie zbiorowym pod redakcją prof. dr. Sambora Gruczy, prof. dr hab. Marioli Wierzbickiej, dr hab. Justyny Alnajjar oraz dr. hab. prof. UR Pawła Bąka;
- rozważania dotyczące stylów myślowych oraz próba zdefiniowania języków specjalistycznych w oparciu o teorię Ludwika Flecka (2C-5, 2C-14, 2C-16), przy czym prace 2C-5 oraz 2C-14 powstały częściowo w oparciu o rozważania teoretyczne zawarte w rozprawie doktorskiej, zaś artykuł 2C-16 to synteza wyników jej badań empirycznych; z uwagi na istotne znaczenie oraz aktualność teorii Flecka zdecydowałem się na jej opis w tych odrębnych tekstach;
- badania terminologiczne zawarte w artykule *Historia badań terminologicznych w Niemczech* (2C-19), opublikowanym w monografii wieloautorskiej pod redakcją prof. dr hab. Sambora Gruczy oraz dr Marty Małachowicz, w którym prezentuję rys historyczny oraz współczesny stan badań i główne nurty w zakresie badań terminologicznych w Niemczech;
- sieci tekstów będące tematem rozważań w tekście *Vernetzung von (Fach-)Texten* (2C-17), który ukazał się w tomie pod redakcją prof. Hartwiga Kalverkämpera w serii wydawniczej „Forum für Fachsprachenforschung“ w wydawnictwie Frank&Timme Berlin; tekst ten stanowi rezultat krytycznych refleksji dotyczących literackich oraz lingwistycznych teorii intertekstualności, przede wszystkim jednak stanowi próbę stworzenia sieci tekstów w obrębie komunikacji giełdowej; artykuł ten nie wyczerpuje bynajmniej złożonej problematyki intertekstualności tekstów specjalistycznych i pozostawia ten obszar do ewentualnych dalszych badań;

2. Fonetyka i fonologia

Kolejnym interesującym mnie obszarem badań jest fonetyka i fonologia języka niemieckiego. Teksty powstałe w tym obszarze są wynikiem wieloletniej pracy dydaktycznej i prowadzenia ćwiczeń laboratoryjnych z fonetyki języka niemieckiego oraz wykładu z fonetyki i fonologii. Teksty 2C-13 oraz 2C-15 to seria artykułów na temat błędów fonetycznych w zakresie artykulacji samogłosek, spółgłosek, akcentu wyrazowego i zdaniowego, wynikające

najczęściej z interferencji. I tak artykuł *Aussprachefehler polnischer Deutschlernender* (2C-13) dotyczy odpowiednio typowych problemów artykulacyjnych polskich uczniów/studentów uczących się języka niemieckiego na płaszczyźnie segmentalnej w zakresie samogłosek i spółgłosek. W kolejnej pracy *Interferenzfehler polnischer Deutschlernender im Bereich der Wort- und Satzakkzentuierung* (2C-15) rozwijam powyższy temat, przenosząc jednak punkt ciężkości na charakterystykę problemów suprasegmentalnych, głównie związanych z akcentem wyrazowym, zdaniowym oraz intonacją. Uzupełnienie rozważań we wskazanym obszarze badawczym stanowi seria dwóch artykułów *Deutsche Aussprachewörterbücher im Vergleich: Die lexikographische Architektur und Prinzipien der Aufnahme lexikalischer Materials* (2A-4) oraz *Aussprachewörterbücher im Vergleich: Die Auffassung des phonetischen Standards und Divergenzen in phonetischen Einzelfragen* (2A-5), napisanych we współautorstwie z dr Zygmuntem Tęczą i opublikowanych w czasopiśmie „Germanica Wratislaviensia”. W obydwu tekstach zostały poddane porównaniu trzy współczesne słowniki wymowy w aspekcie ich struktury, zasad doboru materiału leksykalnego, rozumieniu standardu fonetycznego oraz różnic w notacji fonetycznej wybranych samogłosek, dwugłosek, spółgłosek oraz afrykat. Z uwagi na to, iż tuż po oddaniu artykułów do druku ukazała się nowa, całkowicie zmieniona wersja słownika wymowy DUDEN, w opracowaniu znajdują się obecnie trzy kolejne artykuły, uwzględniające zmiany zaproponowane właśnie w tej wersji słownika.

3. Wybrane zagadnienia z metodyki i dydaktyki nauczania języka niemieckiego

Wskazany obszar stanowi jeden z pierwszych przedmiotów moich zainteresowań badawczych i związany jest bezpośrednio z pracą dydaktyczną ze studentami oraz jako lektor języka niemieckiego. Artykuły w tym polu badawczym koncentrują się wokół następujących problemów:

- Artykuł *Krisen als Wendepunkte im Grammatikunterricht* (2A-2) to teoretyczne rozważania na temat statusu gramatyki i jej roli w nauczaniu języków obcych w ujęciu diachronicznym na przykładzie metody gramatyczno-tłumaczeniowej, audiolingwalnej oraz podejścia komunikacyjnego, uwzględniające również obecny status gramatyki w podręcznikach do nauczania języka niemieckiego nowej generacji; całość została ilustrowana licznymi przykładami zaczerpniętymi z odpowiednich podręczników;
- Tekst *Working with Text and the Effects of the Digital Revolution on Related Didactics* (2C-6) napisany we współautorstwie z mgr Anną Kijowską jest częściowo powiązany z pracą 2A-2, a jego przedmiotem jest rozwijanie sprawności czytania w języku obcym. Temat ten nie jest tematem nowym, jednak rozwój nowoczesnych technologii oraz możliwość ich szerokiego zastosowania w dydaktyce języków obcych, m.in. wykorzystanie nowoczesnych narzędzi w postaci interaktywnych materiałów multimedialnych oraz szeroko rozumianego Internetu, skutkują koniecznością przemodelowania tradycyjnych metod i technik nauczania. Artykuł dyskutuje pokrótce status sprawności czytania w świecie wiedzy i informacji globalnej oraz prezentuje możliwości wykorzystania niebywałego potencjału innowacyjnego, jaki niosą ze sobą nowoczesne techniki komputerowe, do wspomaganie tradycyjnego procesu nauczania;

- Artykuł *Sprache als Schlüssel zur Welt. Zur Förderung der Sprachentwicklung in der Montessori Pädagogik* (2C-4) jest wyrazem moich zainteresowań pedagogiką Montessori, wykorzystującą naturalną aktywność dziecka w procesie nauczania. We wskazanym wyżej tekście prezentuję sumarycznie założenia pedagogiki montessoriańskiej, wyjaśniam szczegółowo jej główne zasady pedagogiczne, m.in. zasadę polaryzacji uwagi, „przygotowanego otoczenia” i „swobodnej pracy” i związane z nią zasady swobodnego wyboru materiału, miejsca, czasu, formy pracy i swobodnego poruszania się oraz wymagania dotyczące materiału dydaktycznego, m.in. zasadę izolowania trudności, ograniczenia i porządku, zasadę „małych kroków”, estetyki, własnego działania i powtarzania oraz samokontroli. W artykule przedstawiam również szereg przykładów ćwiczeń służących rozwijaniu małej motoryki oraz sprawności czytania;
- Przedmiotem rozważań w artykule *Referenzgrammatik zweier Fremdsprachen: Wesen, Ziele, Aufbau* (2C-8) jest koncepcja i cele gramatyki referencyjnej dwóch języków obcych. W tekście prezentuję różnice w założeniach koncepcyjnych i charakterze trzech rodzajów gramatyk: gramatyki lingwistycznej (opisowej), dydaktycznej i referencyjnej oraz omawiam szczegółowo koncepcję i możliwą konstrukcję gramatyki referencyjnej przeznaczonej dla osób uczących się jednocześnie dwóch języków obcych na przykładzie książki Z. Tęczy „Gramatyka angielska i niemiecka w opisie równoległym”;
- Tekst *Zur Grammatik des geschlechtergerechten Formulierens* (2C-10) to rozważania wynikające z krytyki dominacji męskiego rodzaju gramatycznego zarówno w leksyce, jak też w słowotwórstwie, czy gramatyce, używanego w funkcji generycznej. W omawianym artykule przedstawiam możliwości tworzenia form neutralnych pod względem płci w języku niemieckim w odniesieniu głównie do zawodów, tytułów, stanowisk, funkcji i stopni naukowych, m.in. tradycyjnie poprzez sufiks *-in* lub na przykład poprzez eksplicytnie wskazanie dwóch płci (np. *Mieter oder Mieterin, Eigentümer oder Eigentümerin*), dołączenie przydawki *weiblich/männlich*, użycie określeń neutralnych w złożeniach typu *-hilfe, -kraft, -person, -teil*, neutralnej liczby mnogiej (*die Studierenden/Angestellten/Kranken* itd.), czy też strony biernej.

4. Dydaktyka przekładu

W obrębie rozważań dotyczących dydaktyki translacji szczególną uwagę poświęciłem błędom w przekładzie. W publikacjach *Aus Fehlern lernen – Neues aus dem Irrgarten translatorischer Fehlleistungen* (2A-1) oraz *Übersetzungskritik an Übersetzerleistungen: Analysen fehlerhafter Translate* (2C-7) – ta ostatnia we współautorstwie z dr Zygmuntem Tęczą – przedstawiam wyniki analizy błędów tłumaczeniowych, które - niezależnie od definiowania - w dużej części korespondują z rodzajami ekwiwalencji zaproponowanymi przez Kollera i związanymi z nimi deficytami w przekładzie w zakresie denotacji, konotacji, normy tekstowej, ekwiwalencji pragmatycznej i formalno-estetycznej. Oprócz tych klasycznych błędów została wyróżniona ich kolejna kategoria, której nie obejmuje wskazana wyżej klasyfikacja. Chodzi mianowicie o deficyty translacyjne o charakterze semantyczno-leksykalnym i gramatycznym wynikające z braku lub niewystarczającej kompetencji językowej tłumacza w zakresie języka docelowego. W obydwu tekstach zostały

przedstawione liczne przykłady klasycznych błędów wynikających z mylnej interpretacji, zarówno leksykalno-semantycznej, jak też gramatycznej, tekstu źródłowego oraz przykłady wspomnianych błędów tłumacza również o charakterze semantyczno-leksykalnym i gramatycznym wraz z komentarzem i propozycją korekty.

5. Struktura informacyjna

W ciągu ostatnich lat moje zainteresowania naukowe skupiły się na strukturze informacyjnej tekstów, czemu sprzyjał udział we wspomnianym wcześniej projekcie badawczym „Informations- und Handlungsstrukturen im Text und im Diskurs” pod kierownictwem prof. dr hab. M. Wierzbickiej, realizowanych w Zakładzie Lingwistyki Kontrastywnej i Stosowanej Instytutu Filologii Germańskiej UR, pobyt naukowy na Uniwersytecie w Lipsku w ramach stypendium DAAD oraz liczne kwerendy w Deutsche Nationalbibliothek w Lipsku.

Artykuł *Zur thematischen Progression in deutschen Marktberichten* (2C-11) stanowi pierwszą próbę podjęcia wskazanego tematu. Przedmiotem analizy jest tutaj problem aktualnego rozczłonkowania zdania (funktionale Satzperspektive) w niemieckich sprawozdaniach giełdowych w oparciu o model Daneša. Punkt wyjścia stanowi krótki opis koncepcji progresji tematycznej Daneša, następnie analizuję strukturę tematyczno-rematyczną przykładowych tekstów, z uwzględnieniem występujących w nich rodzajów progresji tematycznej, tematów głównych i pobocznych.

W kolejnych dwóch tekstach skoncentrowałem się na opisie struktury informacyjnej w oparciu o model quaestio. W tekście *Zur Handlungsstruktur und referentiellen Bewegung in deutschen Wirtschaftstexten* (2C-12) prezentuję pierwsze wyniki analizy w oparciu o wskazany model. Opisuję w nim pokrótce teorię quaestio zaproponowaną przez W. Kleina i Ch. von Stutterheim i przedstawiam analizę obłożenia referencyjnego oraz wzory ruchu referencyjnego występujące w badanym tekście. Artykuł *Zur Quaestio und referentiellen Bewegung in Wirtschaftstexten im deutsch-polnischen Kontrast* (2C-18) nawiązuje bezpośrednio do poprzedniego i stanowi pierwszą próbę implementacji modelu quaestio w analizie kontrastywnej. Dzięki tym pilotażowym badaniom możliwe stało się zdefiniowanie szczegółowych problemów badawczych podjętych w monografii *Informationsstrukturierung in Wirtschaftstexten*.

6. Pozostałe informacje

Od 2013 r. jestem członkiem zespołu badawczego w ramach projektów „Informations- und Handlungsstrukturen im Text und im Diskurs” oraz „Glottodidaktik und Methodik” pod kierownictwem prof. dr hab. M. Wierzbickiej, realizowanych w Zakładzie Lingwistyki Kontrastywnej i Stosowanej Instytutu Filologii Germańskiej UR, jak również współredaktorem dwóch serii wydawniczych, w których publikowane są m. in. wyniki badań wymienionego zespołu badawczego.

Łącznie otrzymałem cztery stypendia zagraniczne: trzy przed doktoratem (dwukrotnie stypendium Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej DAAD: Lipsk; stypendium Saksońskiego Ministerstwa Nauki i Sztuki: Lipsk), oraz jedno po uzyskaniu stopnia doktora (stypendium Niemieckiej Centrali Wymiany Akademickiej DAAD: Lipsk) (zał. 4 - d).

W latach 2011-2012 pełniłem funkcję Prodziekana Wydziału Filologicznego UR ds. studiów stacjonarnych. Od 2013 r. jestem członkiem Rady Instytutu Filologii Germańskiej. Ponadto w latach 2007-2011 byłem Kierownikiem Praktyk Pedagogicznych studentów Filologii Germańskiej UR, w latach 2013-2015 pełniłem funkcję Kierownika Zakładu Języka Niemieckiego w Instytucie Języków Obcych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu (zał. 4 - b).

Byłem również członkiem komitetu organizacyjnego konferencji Stowarzyszenia Germanistów Polskich w 2014 r. w Instytucie Filologii Germańskiej UR oraz współorganizatorem konferencji „Język i jego wyzwania” w 2013 r. w Instytucie Języków Obcych PWSZ w Nowym Sączu.

Jestem członkiem kilku stowarzyszeń naukowych i organizacji, m. in. Polskiego Towarzystwa Lingwistyki Stosowanej (PTLS), Stowarzyszenia Germanistów Polskich (SGP), a także Stowarzyszenia Alumni Uniwersytetu Lipskiego, Stowarzyszenia Stypendystów DAAD oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Nauczycieli Języka Niemieckiego (IDV).

W 2006 r. zostałem wyróżniony nagrodą indywidualną III stopnia Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego za osiągnięcia naukowe.

Certyfikaty związane z prowadzoną działalnością naukową i dydaktyczną:

Data	Miejsce	Nazwa
19.06.2015	Uniwersytet Rzeszowski	Certyfikat udziału w szkoleniu pt. <i>Czasopisma naukowe: wdrażanie identyfikatora DOI</i>
26.06.2014	Uniwersytet Lipski, Niemcy	Certyfikat udziału w szkoleniu pt. <i>Gut leiten, Kooperation ermöglichen – Ein Einführungsworkshop zur Themenzentrierten Interaktion</i>
20.08. – 31.08.2012	Institut für Übersetzen und Dolmetschen, Zürcher Hochschule für Angewandte Wissenschaften, Winterthur, Szwajcaria	Certyfikat udziału w kursie pt. <i>Moderne Methoden der Fachsprachendidaktik (Deutsch)</i>
10.05.2012	Szkoła Języków Obcych Promar International w Rzeszowie/Macmillan Polska	Certyfikat udziału w szkoleniu pt. <i>Mind You Own Business</i>
24.10. – 28.10.2011	Sofia University, Tokio, Japonia	Certyfikat uczestnictwa w wizycie studyjnej w ramach projektu <i>Budowa potencjału dydaktycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego na poziomie europejskim</i>
14.05.2010	Szkoła Języków Obcych Promar International w Rzeszowie	Certyfikat udziału w szkoleniu pt. <i>Poprawić czy nie poprawić? Kiedy i jak poprawiać błędy na lekcjach języków obcych</i>
17.03.2009	Szkoła Języków Obcych Profi-Lingua w Warszawie	Certyfikat udziału w szkoleniu pt. <i>Zertifikat Deutsch</i> , uzyskanie licencji egzaminatora TELC
19.12.2009	Szkoła Języków Obcych	Certyfikat udziału w szkoleniu pt. <i>Sounds Good</i>

	Promar International w Rzeszowie/Macmillan Polska		– <i>pronunciation in the modern English classroom</i>
19.11.- 20.11.1998	Instytut Goethego w Warszawie		Certyfikat udziału w seminarium doskonalącym pt. <i>Egzamin „Zertifikat Deutsch als Fremdsprache”</i>

Szczegółowe informacje dotyczące udziału w konferencjach, osiągnięć dydaktycznych oraz pracy organizacyjnej znajdują się w załączniku 4.

Bibliografia

- Agricola, Erhard (1976): *Vom Text zum Thema*. In: Daneš, František / Viehweger, Dieter (Hrsg.): Probleme der Textgrammatik. Berlin: Akademie-Verlag. S. 13-27.
- Bierwisch, Manfred (1983): *Semantische und konzeptuelle Repräsentation lexikalischer Einheiten*. In: Růžička, Rudolf / Motsch, Wolfgang (Hrsg.): Untersuchungen zur Semantik. Berlin: Akademie-Verlag. S. 61-99.
- Brinker, Klaus (1997): *Linguistische Textanalyse: eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. Berlin: Schmidt.
- Carroll, Mary (1993): *Keeping Spatial Concepts on Track in Text Production. A Comparative Analysis of the Use of the Concept Path in Descriptions and Instructions in German* (Arbeitsberichte aus dem Sonderforschungsbereich 245: Sprache und Situation, Nr. 59). Universität Heidelberg.
- Carroll, Mary (1998): *Spatial Information in Descriptions: How Advanced L2 Speakers (L1 English–L2 German) manage coherence*. In: Chini, Marina / Ramat, Anna (Hrsg.): Studi italiani di linguistica teorica e applicata XXVII (1). S. 183-200.
- Chafe, Wallace L. (1976): *Givenness, contrastiveness, definiteness, subjects, topics and point of view*. In: Li, Charles N. (Hrsg.): Subject and Topic. New York: Academic Press. S. 27–55.
- Dijk, Teun A. van (1980): *Textwissenschaft. Eine interdisziplinäre Einführung*. München: dtv.
- Dik, Simon C. et al. (1981): *On the Typology of Focus Phenomena*. In: Hoekstra, T. / Hulst, H. van der / Moortgat, M. (Hrsg.): Perspectives on Functional Grammar. Amsterdam: Benjamins. S. 41-74.
- Ehrich, Veronika (1989): *Die temporale Festlegung lokaler Referenz*. In: Habel, Christopher / Herweg, Michael / Rehämper, Klaus (Hrsg.): Raumkonzepte in Verstehensprozessen. Interdisziplinäre Beiträge zu Sprache und Raum. Tübingen: Niemeyer. S. 1-16.
- Ehrich, Veronika (1992): *Hier und Jetzt. Studien zur lokalen und temporalen Deixis im Deutschen*. Tübingen: Niemeyer.
- Esa, Mohamed (1991): *Bedingungen und Ausdruck der Personenreferenz im Deutschen. Eine funktionale Analyse*. Frankfurt/M.: Lang.
- Féry Caroline (2011): *Informationsstruktur: Begriffe und grammatische Korrelate*. In: Japanische Gesellschaft für Germanistik (Hrsg.): Mapping zwischen Syntax, Prosodie und Informationsstruktur. München: Iudicium. S. 9-29.
- Féry, Caroline / Krifka, Manfred (2008): *Information structure. Notional distinctions, ways of expression*. In: Sterkenburg, Piet van (Hrsg.): Unity and diversity of languages. Amsterdam: Benjamins. S. 123-136.
- Frascarelli, Mara / Hinterhölzl, Roland (2007): *Types of Topics in German and Italian*. In: Winkler, Susanne / Schwabe, Kerstik (Hrsg.): On Information Structure, Meaning and Form. Amsterdam: Benjamins. S. 87-116.
- Gabelentz, Georg von der (1891): *Die Sprachwissenschaft: ihre Aufgaben, Methoden und bisherigen Ergebnisse*. Leipzig: Weigel.
- Gansel, Christina / Jürgens, Frank (2007): *Textlinguistik und Textgrammatik. Eine Einführung*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Halliday, Michael A. K. (1967): *Notes on transitivity and theme in English, part 2*. In: Journal of Linguistics 3. S. 199–244.
- Halliday, Michael A. K. / Hasan, Ruqaiya (1976): *Cohesion in English*. London: Longman.
- Hellwig, Peter (1984): *Grundzüge einer Theorie des Textzusammenhanges*. In: Rothkegel, Anneli / Sandig, Barbara (Hrsg.): Text – Textsorten – Semantik. Linguistische Modelle und maschinelle Verfahren. Hamburg: Buske.
- Hockett, Charles F. (1958): *A Course in Modern Linguistics*. New York: Macmillan.
- Jackendoff, Ray (1983): *Semantics and Cognition*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- Klein, Josef (1991): *Politische Textsorten*. In: Brinker, Klaus (Hrsg.): Aspekte der Textlinguistik. Hildesheim: Olms. S. 245-278.
- Klein, Josef (2000): *Intertextualität, Geltungsmodus, Texthandlungsmuster. Drei vernachlässigte Kategorien der Textsortenforschung – exemplifiziert an politischen und medialen Textsorten*. In: Adamzik, Kirsten (Hrsg.): Textsorten. Reflexionen und Analysen. Tübingen: Stauffenburg. S. 31-44.
- Klein, Wolfgang (1979): *Wegauskünfte*. In: Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik 33. S. 9-57.
- Klein, Wolfgang / Stutterheim, Christiane von (1987): *Quaestio und referentielle Bewegung in Erzählungen*. In: Linguistische Berichte, 109. S. 163-183.
- Klein, Wolfgang / Stutterheim, Christiane von (1992): *Textstruktur und referentielle Bewegung*. In: Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik 86. S. 67-92.
- Kohlmann, Ute (1992): *Textaufbau und sprachliche Form in Instruktionen*. In: Krings, Hans P. / Antos, Gerd (Hrsg.): Textproduktion. Neue Wege der Forschung. Trier: WVT. S. 173-192.
- Kohlmann, Ute (1997): *Objektreferenzen in Beschreibungen und Instruktionen. Eine empirische Untersuchung zum Zusammenhang von Textstruktur, referentieller Bewegung und Formen von Objektreferenzen*. Frankfurt/M.: Lang.
- Krifka, Manfred (2008): *Basic Notions of Information Structure*. In: Acta Linguistica Hungarica 55 (3-4). S. 243-276.
- Kuno, Susumu (1972): *Functional sentence perspective*. Linguistic Inquiry, 3. S. 269-320.
- Lambrecht, Knud (1994): *Information structure and sentence form: topic, focus and the mental representations of discourse referents*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lavric, Eva (2001): *Fülle und Klarheit. Eine Determinantensemantik Deutsch – Französisch – Spanisch*. Tübingen: Stauffenburg.

- Lenk, Hartmut E. H. (2016): *Zur Entwicklung des Projekts Persuasionsstile in Europa und des Helsinkier Kommentarkorpus*. In: Lenk, Hartmut E. H. (Hrsg.): *Persuasionsstile in Europa II. Kommentartexte in den Medienlandschaften europäischer Länder*. Hildesheim: Olms.
- Lüger, Heinz-Helmut (1983/1995): *Pressesprache*. Tübingen: Niemeyer.
- Molnár, Valéria (1993): *Zur Pragmatik und Grammatik des TOPIK-Begriffes*. In: Reis, Marga (Hrsg.): *Wortstellung und Informationsstruktur*. Tübingen: Niemeyer. S. 155-201.
- Musan, Renate (2010): *Informationsstruktur*. Heidelberg: Winter.
- Nycz, Krzysztof (2014): *Zur Handlungsstruktur und referentiellen Bewegung in deutschen Wirtschaftstexten*. In: Wierzbicka, Mariola / Jaremkiewicz-Kwiatkowska, Anna / Nycz, Krzysztof (Hrsg.): *Informations- und Handlungsstrukturen im Text und im Diskurs*. Bd. 1. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. S. 92-103.
- Nycz, Krzysztof (2016): *Zur Quaestio und referentiellen Bewegung in Wirtschaftstexten im deutsch-polnischen Kontrast*. In: Wierzbicka, Mariola / Jaremkiewicz-Kwiatkowska, Anna / Nycz, Krzysztof (Hrsg.): *Informations- und Handlungsstrukturen im Text und im Diskurs*. Bd. 2. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. S. 97-117.
- Paul, Hermann (1880/1920): *Principien der Sprachgeschichte*. Halle: Niemeyer.
- Prince, Ellen F. (1981): *Toward a Taxonomy of Given-New Information*. In: Cole, Peter (Hrsg.): *Radical Pragmatics*. New York: Academic Press. S. 223-255.
- Reinhart, Tanja (1982): *Pragmatics and linguistics: An analysis of sentence topics*. Bloomington: Indiana University Linguistics Club.
- Rolf, Eckard (1993): *Die Funktionen der Gebrauchstextsorten*. Berlin: de Gruyter.
- Searle, John R. (1969): *Speech acts*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sgall, Petr / Hajičová, Eva / Benešová, Eva (1973): *Topic, focus and generative semantics*. Kronberg/Taunus: Scriptor.
- Stutterheim, Christiane von (1990): *Einige Probleme bei der Beschreibung von Lokalisationen*. In: *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik* 78. S. 98-116.
- Stutterheim, Christiane von (1992): *Quaestio und Textstruktur*. In: Krings, Hans P. / Antos, Gerd (Hrsg.): *Textproduktion: neue Wege der Forschung*. Trier: WVT. S. 159-171.
- Stutterheim, Christiane von (1997): *Zum Ausdruck von Zeit- und Raumkonzepten in deutschen und englischen Texten*. In: *Zeitschrift für germanistische Linguistik* 25. S. 147-166.
- Stutterheim, Christiane von / Carroll, Mary (1993): *Raumkonzepte in Produktionsprozessen*. In: *Kognitionswissenschaft* 3. S. 1-13.
- Swales, John M. (1990): *Genre Analysis. English in Academic and Research Settings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Vater, Heinz (2005): *Referenz-Linguistik*. München: Fink.
- Wegener, Philipp (1885): *Untersuchungen über die Grundfragen des Sprachlebens*. Halle: Niemeyer.
- Weil, Henri (1844): *De l'ordre des mots dans les langues anciennes comparées aux langues modernes*. Paris: Joubert.
- Wierzbicka, Mariola (1999): *Das Tempus- und Aspektsystem im Deutschen und Polnischen. Versuch einer integralen Theorie im Rahmen einer temporalen erweiterten Aussagenlogik*. Heidelberg: Groos.
- Wierzbicka, Mariola (2003): *Die Analyse des deiktischen Charakters von präsentischen Tempora im Deutschen und im Polnischen*. In: *Studia Germanica Resoviensia* 1. S. 85-100.
- Wierzbicka, Mariola (2004a): *Vergangenheitstempora im Deutschen und im Polnischen. Eine Analyse unter Berücksichtigung ihres deiktischen Charakters*. In: *Sprache & Sprachen* Nr. 32 – (2004), S. 3-20.
- Wierzbicka, Mariola (2004b): *Semantische Analyse des deiktischen Charakters von Futura im Deutschen und im Polnischen*. In: Pittner, Karin / Pittner, Robert J. / Schütte, Jan C. (Hrsg.): *Beiträge zu Sprache und Sprachen 4. Vorträge der Bochumer Linguistik-Tage*. München: Lincom. S. 219-232.

Rzeszów, 01 czerwca 2017 r.